

Autismestrategi

For modtagere af kontant- og uddannelseshjælp,
overgangsydelse samt selvforsørgere

**NATURENS
RIGE**

April 2023

Indholdsfortegnelse

1. Formålet med en autismestrategi	3
2. Hvad er autisme?	3
2.1. Autismen defineres nu som et spektrum	3
2.2. Hvor almindeligt er autisme?.....	4
2.3. Målgruppen i Kontanthjælp, særlig indsats.....	4
2.4. 15-17 årige.....	5
3. Screening af borgere med ASF	6
3.1. ASF-venlig kommunikation	6
3.2. Grafisk facilitering	7
4. Et tæt og koordineret samarbejde mellem Vendepunktet og Kontanthjælp, særlig indsats.....	7
4.1. Tværfagligt fokus og koordinering.....	8
4.2. Indgangen til en koordineret tværfaglig indsats	8
4.3. Nyt gruppeforløb i Vendepunktet for borgere med ASF	8
5. Et specialiseret tilbud til borgere med ASF med et markant nedsat funktionsniveau	8
5.1. En model for ASF-tilbuddet	9
5.2. Indhold og metoder i tilbuddet	9
6. Samarbejde med Autisecenter Vest.....	10
7. Fra strategi til praksis.....	10
8. Metode	11

1. Formålet med en autismestrategi

Formålet med at udarbejde en strategi for borgere med en forstyrrelse indenfor autismspektret (ASF), som modtager kontanthjælp, uddannelseshjælp, overgangsydelse eller er selvforsørgende, er:

- At videreudvikle den nuværende indsats for borgere med ASF med et særligt blik for den store individuelle variation i gruppens ressourcer, færdigheder og behov
- At styrke den tværfaglige- og helhedsorienterede indsats for gruppen, som øger den enkelte borgers mulighed for at opnå tilknytning til uddannelse og/eller arbejdsmarked
- At fremme borgerens livsmestring og udvikling af ADL-funktioner
- At fremme borgerens oplevelse af mening og retning i sagsforløbet

2. Hvad er autisme?

Autisme er en medfødt udviklingsforstyrrelse, der påvirker opfattelsen af omgivelserne, og måden man interagerer med andre på. Autisme er således en anderledes måde at sanse, forstå og navigere i verden på, som har stor betydning i sociale sammenhænge og i kommunikationen med andre mennesker. Tilstanden betegnes som 'gennemgribende', hvilket betyder, at alt hvad en autist siger, tænker og gør er berørt af autismen.

Mennesker med autisme opfatter ofte det sagte helt konkret, og 'afkoder' ikke eventuelle antydninger mellem linjerne, ironi, morsomheder eller kropssprog, hvorfor autisme tit kan blive til et handicap i kommunikationen og samværet med andre.

Af autismeforeningens hjemmeside fremgår;

*'... Alle mennesker med en diagnose i autismspektret kan lære nye ting og udvikle sig, men det er kendetegnet ved autisme, at man har det bedst, når man gør, som man plejer, og at der skal være meget konkrete og tungtvejende grunde til, at et menneske med ASF selvstændigt ændrer på sine rutiner.'*¹

2.1. Autisme defineres nu som et spektrum

Den nyeste version af WHO's internationale klassifikation af sygdomme og andre helbredsrelaterede tilstande, ICD 11, udkom i 2019. WHO's medlemslande, herunder Danmark, har tilsluttet sig klassifikationen, der er trådt i kraft med indberetninger af sundhedsdata fra og med d. 1. januar 2022.²

I ICD 11 fremgår autisme som et spektrum, og tidligere diagnoser som infantil autisme, atypisk autisme og aspergers syndrom er fjernet. Etablering af et diagnostisk autismspektrum medfører, at den enkelte autist får en unik placering på spektret. Det betyder, at fagprofessionelle nu og i fremtiden må forholde sig mere individuelt og nuanceret til den enkelte, da de 'kasser' (diagnoser), en autist tidligere typisk blev forstået ud fra, ikke længere eksisterer. Til forskel fra tidligere taler man nu om

¹ Landsforeningen Autismes hjemmeside: <https://www.autismeforening.dk/om-autisme>

² Sundhedsstyrelsens hjemmeside: https://sundhedsdatastyrelsen.dk/da/rammer-og-retningslinjer/om-klassefikationer/sks-klassefikationer/icd_11

autisme i enten let, moderat eller svær grad – afhængig af adfærd, udfordringer og det samlede funktionsniveau.

Kriterierne for at befinde sig på autismespektret er:

1. Vanskeligheder med interaktion og social kommunikation
2. Begrænsede interesser og repetitiv adfærd

De autistiske karakteristika påvirker mennesker på forskellige måder. Den neurologiske anderledeshed i hjernen, der påvirker det ene menneske på én måde, så vedkommende har brug for meget støtte, kan for det andet menneske være en styrke, en kompetence eller et særligt talent.

2.2. Hvor almindeligt er autisme?

Det anslås, at 1,5-2 % af den danske befolkning har en autismespektrumforstyrrelse eller en tilgrænsende tilstand.³ Tallet er omfattet af nogen usikkerhed, da udredninger i privat regi ikke systematisk registreres og fremgår af de officielle tal.

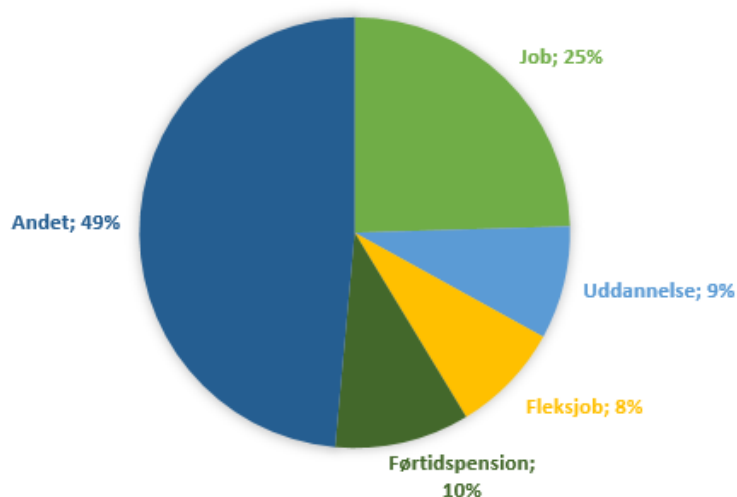
2.3. Målgruppen i Kontanthjælp, særlig indsats

Jobrådgivere i Kontanthjælp, særlig indsats (KSI) blev hen over sommeren 2022 bedt om at oplyse, hvor mange borgere de havde på deres sagsstamme med autisme/mistanke om autisme. Den efterfølgende opgørelse i september '22 viste, at der i afdelingen var 54 borgere med ASF/mistanke om ASF. Dette svarer aktuelt til ca. 10 % af alle afdelingens verserende sager.

Kigger vi lidt nærmere på afsluttede sager i Kontanthjælp, særlig indsats, så er der i 2022 i alt afsluttet 375 sager, - heraf 30 sager, hvor borger er diagnosticeret med ASF⁴. Afsluttede sager, hvor borger er diagnosticeret med ASF, udgør dermed en andel på 8 % af alle afsluttede sager i 2022.

Afslutningsårsagerne fordeler sig som følgende;

ALLE AFSLUTTEDE SAGER I KSI I 2022

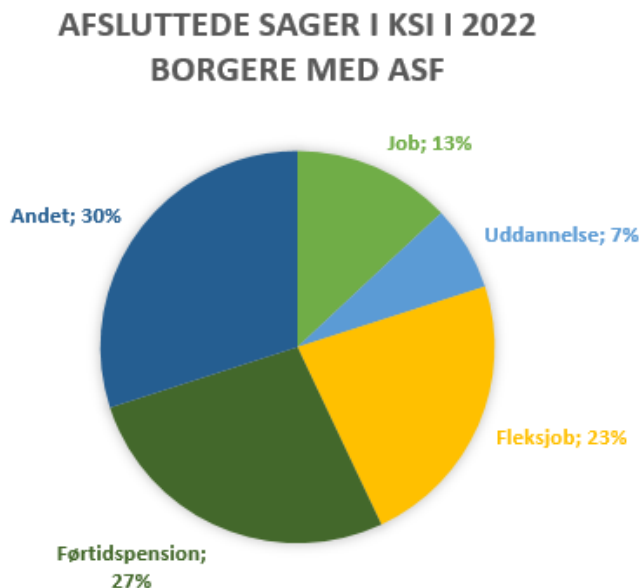

³ Tal fra Landsforeningen Autisme. Se link ovenfor.

⁴ Heri indgår ikke borgere, hvor der kun er en mistanke om ASF.

Afslutningsårsagen 'Andet' kan omhandle, at borger er bevilget et ressourceforløb, overgået til anden sagstype, flyttet til anden kommune mm.

For de 30 afsluttede sager, hvor borger er diagnosticeret med ASF, fordeler afslutningsårsagerne sig således:

Tallene viser, at 25 % af alle afsluttede sager i KSI i 2022 er afsluttet til ordinært job, hvor det i gruppen med borgere med ASF er 13%. Af alle afsluttede sager i 2022 er 8 % visiteret til et fleksjob, for borgere med ASF er andelen 23 %. I forhold til bevilling af en førtidspension udgør andelen af alle afsluttede sager 10 %, mens andelen i gruppen med borgere med autisme udgør 27%.⁵

Sammenfattende afsluttes borgere med ASF væsentligt sjældnere til ordinært job, og markant hyppigere til både fleksjob og førtidspension end den samlede målgruppe i KSI.

2.4. 15-17 årige

I forbindelse med udarbejdelse af autismestrategien har Kontanthjælp, særlig indsats kontakten UU Ringkøbing-Skjern om deres erfaringer med unge 15-17 årige med ASF. Ved samme anledning er der efterspurgt data vedrørende omfanget af denne gruppe i Ringkøbing-Skjern Kommune, herunder oplysninger om, hvordan de unge med ASF klarer sig i ungdomsuddannelse, samt hvilke indsatser de unge tilbydes og effekten heraf.

UU Ringkøbing-Skjern oplyser, at det kan være særdeles svært for unge med ASF at leve op til de forventninger og krav – bl.a. om mødestabilitet, aktiv deltagelse og socialt engagement - der er på ungdomsuddannelse, FGU, STU og i et job. UU møder stadig oftere unge med autisme, der har brug for en mere håndholdt, individuel og fleksibel tilgang end vi som kommune på nuværende tidspunkt kan tilbyde dem. Det er UU's erfaring, at unge med autisme profiterer af en individuel tilgang med mulighed for øvebaner, fx praktik i en virksomhed eller på andre lokationer, som kan tilbyde

⁵ Der må tages forbehold for, at der er tale om relativt små tal for borgere med ASF, hvormed selv få sager kan påvirke det samlede billede.

aktiviteter og rammer, der giver mening for den enkelte unge med ASF. Derfor ser UU meget positivt på autismestrategien, og forventningen er, at der vil være unge 15-17 årige, som i UU-regi vil blive tilbudt de beskrevne indsatser.

Der er, ifølge UU Ringkøbing-Skjern, ikke tilgængelige tal om udviklingen i omfanget af unge med ASF i kommunen, ligesom der aktuelt ikke findes samlede data omkring, hvordan denne målgruppe i kommunen klarer sig på ungdomsuddannelse, hvilke andre indsatser de tilbydes, og effekten heraf.

3. Screening af borgere med ASF

For en borger med ASF er det helt afgørende, at jobcentret så tidligt i borgerens forløb som muligt - og helst ved den allerførste samtale - opnår viden om, at borgeren har ASF eller, at der kan være tale om en borger med en udiagnosticeret ASF.

Det er derfor vigtigt, at en jobrådgiver har viden om ASF i et omfang, så vedkommende bliver opmærksom, hvis der er (relativt tydelige) indikationer på ASF. Jobrådgivere skal ikke være specialister i autisme, men skal vide lige præcis nok til at opmærksomheden skærpes ved borgere med ASF-adfærd/symptomer, - diagnosticerede eller udiagnosticerede.

Som jobrådgiver skal man kunne gennemføre jobsamtaler med borgere med ASF på en måde, så samtalerne giver fremdrift og effekt i borgerens forløb, samt på en måde, hvor borgeren oplever at blive imødekommet og inddraget, - set, hørt og forstået.

For at supplere den viden om autisme, som jobrådgiverne allerede har, kan mulighederne for online-undervisning afsøges. Et onlineforløb vil kunne sikre, at jobrådgiverne får en (fælles) grundviden om ASF.

3.1. ASF-venlig kommunikation

På Autisme- og aspergerforeningens hjemmeside⁶ gives der anbefalinger til autismevenlig kommunikation. Anbefalingerne danner baggrund for nedenstående liste, der kan være et simpelt hjælpeværktøj til jobrådgiveres samtaler og samarbejde med målgruppen.

- Hellere flere korte samtaler end én meget lang
- Så få mødedeltagere som muligt
- Udarbejdelse af dagsorden til samtaler i et konkret sprog
- Begræns smalltalk, og undgå at anvende sprogbilleder, ironi og andre abstraktioner
- Vær altid konkret og direkte i kommunikationen
- Giv tid til at tænke og svare i samtalen
- Tænk i visuel formidling (se afsnittet om grafisk facilitering)
- Tænk i at rette opmærksomheden mod et fælles tredje
- Ikke tage en anderledes (måske upassende) kommunikation personligt
- Tænk i meningsfulde opgaver – spørg konkret og direkte
- Tænk i ensartede rutineopgaver
- Tænk i sidemandsoplæring ved nye opgaver
- Vær opmærksom på særinteresser, og om de kan være en del af indsatsen

⁶ Autisme- og aspergerforeningens hjemmeside: <https://aspergerforeningen.dk/>

- Afskærmning af sanseindtryk – lys, lyd, farver, dufte, berøring, hastige bevægelser, mange mennesker mv.
- Afdæmp egne følelsesudbrud
- Respektér at øjenkontakt er svær
- Aftal 'regler' for alt, hvad der kan laves regler for
- Forandringer kræver mange gentagelser og tålmodighed
- Det sociale samvær er svært og udtrættende – giv rum for restitution.

3.2. Grafisk facilitering

Grafisk facilitering er et formidlingsværktøj, hvormed der tegnes simple ikoner og illustrationer for at visualisere fx en dagsorden til et møde, en plan eller en proces, så deltagerne får et godt overblik over processens start, indhold og slutmål.

I jobcentret kan grafisk facilitering anvendes til at strukturere både samtaler, indsatser og sagsforløbet sammen med borgeren. Der kan i en samtale anvendes ikoner for fx fagpersoner, et tilbud, aftaler, delmål og jobmål, hvilket kan fremme forståelse og overblik særligt hos borgere, der lettere bearbejder og lagrer information i hjernen via billeder fremfor kun i ord. En visuel plan kan som et foto på mobiltelefonen være lettere tilgængelig for borgeren i mere end én forstand.

Alle jobrådgivere i KSI har i løbet af 2021-2022 været på et to-dages kursus i grafisk facilitering, og har tegneredskaber, ikonbibliotek og skabeloner til rådighed.

4. Et tæt og koordineret samarbejde mellem Vendepunktet og Kontanthjælp, særlig indsats

I Kontanthjælp, særlig indsats ved vi en hel del om eksisterende tilbud og muligheder til borgere med ASF i Handicap og Psykiatri, Ringkøbing-Skjern Kommune. Alligevel har der været brug for en langt mere detaljeret og sammenhængende viden om de nuværende muligheder for målgruppen. KSI og Vendepunktet har afholdt to møder i starten af 2023, hvor autismestrategiens formål er drøftet, og hvor der er sparet om mulighederne for et tættere samarbejde. Tilbage meldingen fra Vendepunktet er, at man ser positivt på et tættere samarbejde og gerne vil indgå i den videre idéudvikling og planlægning.

Her følger et overblik over de nuværende tilbud og muligheder i Vendepunktet:

- Individuelt tilrettelagte mestringsforløb
- Forskellige gruppeforløb (fx om selvværd/selvtillid, angst, relationer) (oprettes efter behov)
- Temadage (fx om ADHD/ADD og at bo selv)
- Your Turn (et konceptualiseret udviklingsforløb for unge under 25 år)
- Uvisiteret café

Hensigten er at arbejde videre med, hvordan de forskellige tilbud hos Vendepunktet kan kombineres med eksisterende tilbud i KSI på en måde, så de tilsammen udgør et individuelt tilrettelagt og tilpasset læringsrum for borgeren, hvor formålet med autismestrategien opfyldes. Denne 'parallelle model' kræver et tæt samarbejde på tværs af de to tilbud, og langt tættere end samarbejdet er i dag. Trods et mangeårigt tværfagligt fokus, vurderes det, at der fortsat er et uudnyttet potentiale her.

4.1. Tværfagligt fokus og koordinering

Der skal være et fokus på indsatser i Vendepunktet og KSI, som parallelt og ved tæt koordinering kan udgøre det helt rigtige samlede tilbud for en borger med ASF. Man kan fx forestille sig en ung, der er visiteret til beskæftigelsestilbuddet 'Job-bro' ved UCRS Broen, som samtidig deltager i forløbet 'Your Turn' ved Vendepunktet. Her er der brug for en fælles plan, fælles møder med borger og i det hele taget tæt koordinering og hyppig kontakt mellem tilbuddene.

Normalt vil en borger ved parallelle forløb have en rådgiver i begge fagområder, og det skal her afsøges, om rådgiverfunktionen i Handicap og Psykiatri kan udføres af rådgiveren i Beskæftigelse eller af vejlederen i Vendepunktet, således at antallet af aktører omkring borgeren reduceres mest muligt. Der skal også arbejdes videre med, hvordan grundlaget for den fælles plan etableres, hvor hyppigt, der skal holdes fælles møder med borger mm. Hermed træder samarbejdet mellem de to fagområder ind i en helt ny fase, hvor der arbejdes med konkret nedbrydning af siloer i praksis.

4.2. Indgangen til en koordineret tværfaglig indsats

Vendepunktet og KSI har drøftet visitation til de parallelle forløb, og her er udgangspunktet, at der holdes fast i de mødefora, som allerede eksisterer. For unge under 25 år er det de ugentlige KUI-ungemøder (det skal afklares, om visitationen for 25-29 årige også kan ske ved et KUI-ungemøde), og for borgere over 30 år er det de månedlige STEP UP-møder.

I begge tilfælde vil man her have mulighed for sammen med borger at udarbejde en plan, hvor parallelle forløb i Vendepunktet og KSI kan aftales.

Nogle borgere med ASF vil have vanskeligheder ved at skulle deltage i ovenstående møder, da der her er en bred tværfaglig repræsentation, og dermed oftest 5-7 mødedeltagere. Med de pågældende borgere vil der kunne etableres et sparringsmøde med én deltager fra henholdsvis Vendepunktet og KSI, hvor visitation også kan foretages.

4.3. Nyt gruppeforløb i Vendepunktet for borgere med ASF

Vendepunktet vil endvidere gerne arbejde videre med etablering af et nyt gruppeforløb for borgere med ASF. Tilbuddet tilrettelægges ud fra de grundlæggende rammer, der er omkring de eksisterende gruppeforløb, - men tilrettet målgruppen.

I planlægningen af gruppeforløbet skal det afsøges, om Beskæftigelse skal have en rolle. Det kan fx overvejes, om ét af modulerne i gruppeforløbet skal omhandle kommunens beskæftigelsesindsats og det at have en sag ved Jobcenter Ringkøbing-Skjern. Her er det oplagt at inddrage ressourcer i form af en medarbejder fra Beskæftigelse.

5. Et specialiseret tilbud til borgere med ASF med et markant nedsat funktionsniveau

Som en del af autismestrategien ønsker Kontanthjælp, særlig indsats at udvikle et specialiseret beskæftigelsestilbud til borgere med et markant nedsat funktionsniveau grundet ASF.

Det er intentionen, at tilbuddet skal tilbydes borgere i målgruppen med et særligt behov for et håndholdt og helhedsorienteret tilbud med så få aktører som muligt omkring borgeren. Målgruppen skal i forbindelse med planlægningen af tilbuddet konkretiseres yderligere.

Det er en forudsætning, at der i tilbuddet er specialiseret viden om ASF, og at tilbuddet holder sig fagligt opdateret på autismeområdet. I tilbuddet skal man kunne tænke og handle helhedsorienteret,

indtænke IT- og onlineredskaber, samt andre hjælpemidler, hvor dette giver mening for borgeren og borgerens forløb.

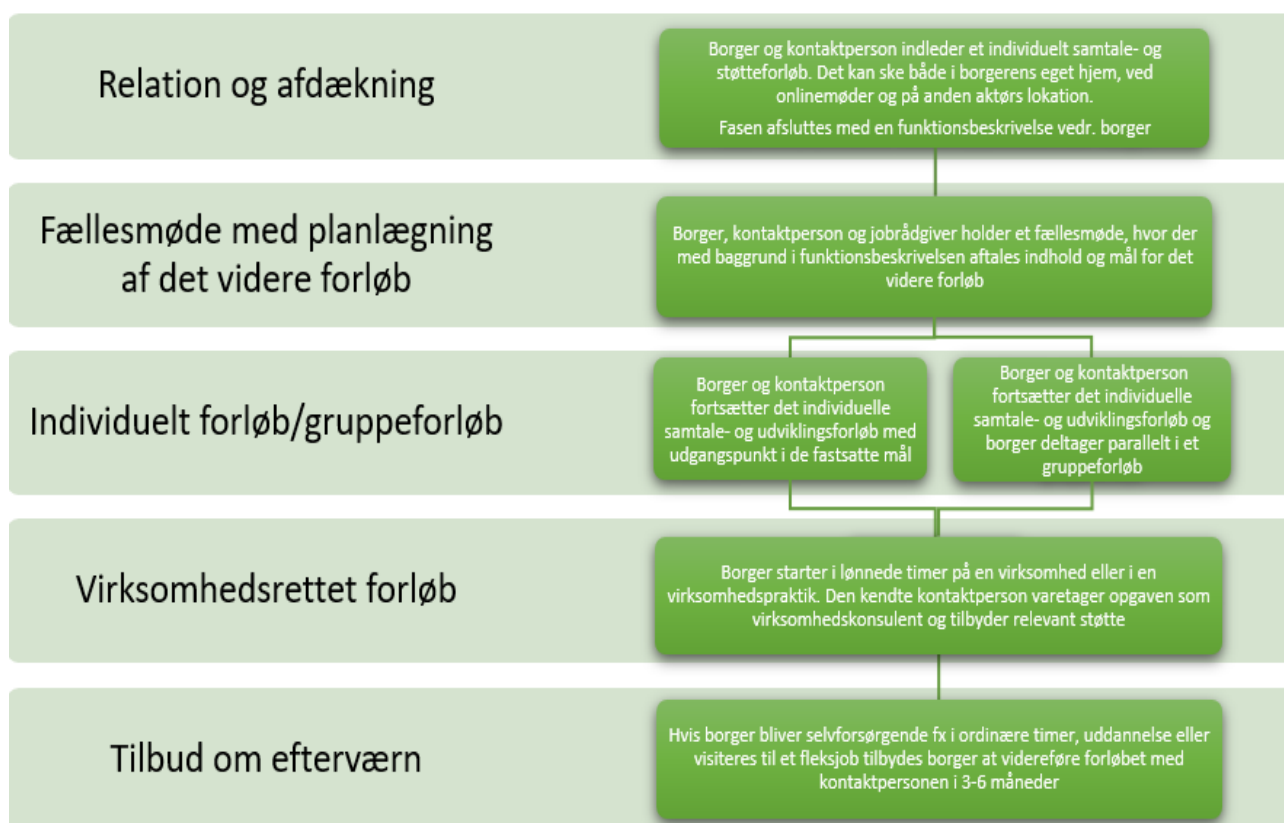
Tilbuddet forventes at være faseopdelt og skal derfor være fagligt skarp på de forskellige faser, som borger kan gennemgå i forløbet. Fra at borger måske ikke kan bevæge sig ud af eget hjem, til at borger kan møde fysisk ind til samtaler i tilbuddet, til at deltage i gruppeforløb, til måske at starte i løntimer eller praktik på en virksomhed.

Det er KSI's hensigt at videreudvikle et eksisterende tilbud ved en anden aktør til et specialiseret autismetilbud. I sin nuværende form er beskæftigelsestilbuddet målrettet unge med psykisk sårbarhed, som er en meget bred målgruppe. For nuværende har KSI 12 pladser i tilbuddet, og dette antal pladser ønskes videreført i ASF-tilbuddet.

Der er i marts 2023 afholdt et møde med anden aktør, hvor et oplæg til ændring af det eksisterende tilbud er gennemgået og drøftet. Anden aktør er herefter vendt positivt tilbage med besked om, at man rigtig gerne vil løse opgaven og indgå i et samarbejde omkring konceptualisering af tilbuddet. Udgangspunktet for dette arbejde er, at den fasermodel, der er i det nuværende tilbud, videreudvikles og målrettes borgere med ASF.

5.1. En model for ASF-tilbuddet

En model for tilbuddet kan se sådan ud:

5.2. Indhold og metoder i tilbuddet

I tilbuddet arbejdes der med følgende temaer:

1. Personlig udvikling og trivsel
2. Sociale kompetencer
3. Hverdagskompetencer
4. Kommunikation

5. At være en samfundsborger
6. Sund livsstil
7. En virksomhedsrettet indsats rettet mod job og/eller uddannelse
8. Beskrivelse af arbejdsevnen

Metoderne der anvendes i tilbuddet er:

- Relationsdannelse og grundig indsigt i borgerens funktionsniveau
- Psykoeducation
- Struktur og forudsigelighed
- ADL-træning (activities of daily living)
- Visualisering og tydelig kommunikation
- Fortænkning
- Skalering
- Coping
- Social træning og kommunikation
- Skærmning
- Kognitiv vs. praktisk tilgang (afhænger af borgers intellektuelle ressourcer og evne til refleksion)

I den virksomhedsrettede del af tilbuddet skal der være tilgængelig viden og en opmærksomhed på længerevarende støttemuligheder til borger via de handicapkompenserende ordninger.

Der skal senere i processen afklares snitflader mellem tilbuddet og Virksomhedsservice i Beskæftigelse i forbindelse med etablering af virksomhedsrettede forløb. Det vil altid være Beskæftigelse, der indgår aftaler med virksomheder om fx praktik, og som har ansvaret for bevillinger.

6. Samarbejde med Autismecenter Vest

Med et styrket tværfagligt samarbejde om borgere med ASF og etablering af et specialiseret ASF-beskæftigelsestilbud, vil der forventeligt fortsat være brug for et samarbejde med Autismecenter Vest i nogle helt særlige sager og situationer.

Det kan være i sager, hvor borgers autisme og funktionsniveau er kendetegnet ved en så omfattende kompleksitet, at der er brug for en så specialiseret indsats, at indsatsen må købes hos mere erfarne faglige specialister i autisme.

Behovet for etablering af forløb ved Autismecenter Vest skønnes fremadrettet dækket ved ca. 2-3 borgerforløb om året.

7. Fra strategi til praksis

Inden udløb af den 2-årige projektperiode følges der op på målgruppens anvendelse og effekt af de to kernelementer i autismestrategien; parallelle forløb i Vendepunktet og KSI, og det specialiserede beskæftigelsestilbud til borgere med ASF.

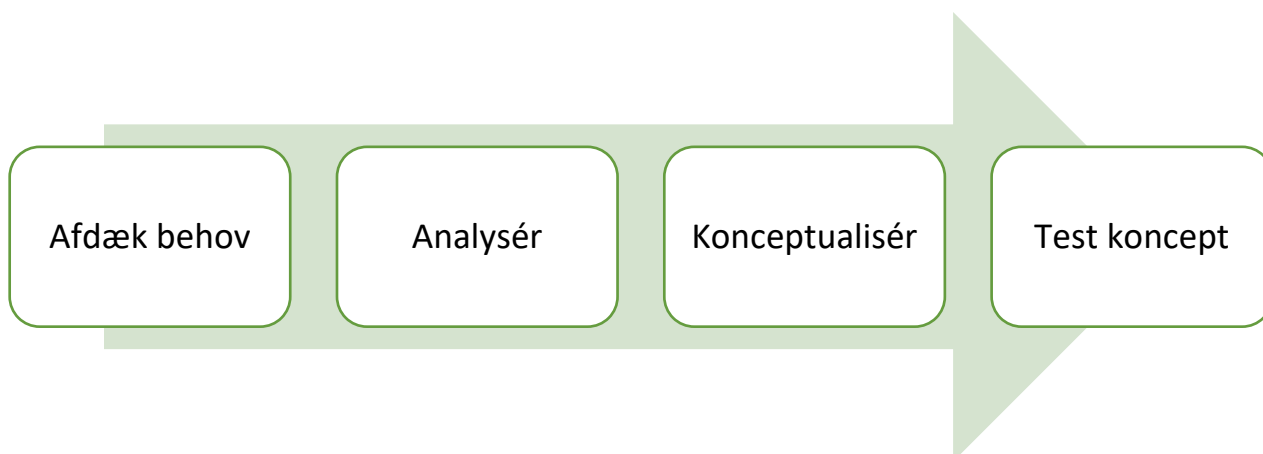
For afsluttede sager i år to af projektperioden sammenlignes afslutningsårsager med afslutningsårsager for målgruppen i 2022. Dernæst sammenlignes varigheden af afsluttede sager i første projektår med afsluttede sager i andet projektår.

Det skal på den baggrund besluttes, om der skal ske en endelig implementering af autismestrategien.

8. Metode

Til udvikling af autismestrategi og nyt beskæftigelsestilbud til ASF-målgruppen anvendes Design Thinking metoden. Design Thinking sætter borgeren i fokus og har et udgangspunkt, hvor der i udviklingen af nye løsninger anvendes størstedelen af tiden på at forstå problemstillingerne i dybden ud fra borgerens behov, situation og virkelighedsopfattelse. Først når den dybereliggende forståelse af problemstillingen og borgerens samlede situation er opnået, går man videre med at udvikle løsningsmuligheder.

Metoden sigter målrettet på at udgå en tilgang, hvor afsættet er at forstå de lovgivnings- og forvaltningsmæssige rammer på det givne fagområde, og på den baggrund udvikle løsningsmuligheder på udfordringerne. Løsningsmuligheder, der først til allersidst testes med borgeren.⁷

⁷ Københavns Universitets hjemmeside: <https://innovation.sites.ku.dk/model/design-thinking/>